

ЗБІРНИК НАУКОВИХ СТАТЕЙ МАГІСТРІВ

Частина 1

**Полтава
2021**

**Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»
(ПУЕТ)**

ЗБІРНИК НАУКОВИХ СТАТЕЙ МАГІСТРІВ

Частина 1

**Полтава
ПУЕТ
2021**

УДК 339.1+640+664+37+657+005+004+80(062.552)
3-41

Друкується відповідно до Наказу по університету № 140-Н від 25 серпня 2021 р.

Редакційна колегія:

Головний редактор – **О. О. Нестуля**, д. і. н., професор, ректор Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» (ПУЕТ).
Заступник головного редактора – **О. В. Манжура**, д. е. н., доцент, проректор з науково-педагогічної роботи ПУЕТ.
Відповідальний секретар – **Н. М. Бобух**, д. філол. н., професор, завідувач кафедри української, іноземних мов та перекладу ПУЕТ.

Відповідальний редактор:

А. С. Ткаченко, к. т. н., директор Навчально-наукового інституту денної освіти ПУЕТ.

Члени редакційної колегії:

Л. М. Шимановська-Діаніч, д. е. н., професор, завідувач кафедри менеджменту ПУЕТ;
Т. В. Онішко, д. і. н., професор, завідувач сектору документознавства та інформаційної діяльності в економічних системах кафедри менеджменту ПУЕТ;
Л. С. Франко, ст. викладач, завідувач кафедри міжнародної економіки та міжнародних економічних відносин ПУЕТ;
М. Є. Розоза, д. е. н., професор, завідувач кафедри економічної кібернетики, бізнес-економіки та інформаційних систем ПУЕТ;
Т. А. Костишина, д. е. н., професор, завідувач кафедри управління персоналом, економіки праці та економічної теорії ПУЕТ;
Г. В. Лаврик, д. ю. н., професор, завідувач кафедри правознавства ПУЕТ;
О. В. Ольховська, к. ф.-м. н., завідувач кафедри комп'ютерних наук та інформаційних технологій ПУЕТ;
О. В. Яріш, к. е. н., доцент, завідувач кафедри фінансів та банківської справи ПУЕТ;
А. І. Мілька, к. е. н., доцент, завідувач кафедри бухгалтерського обліку і аудиту ПУЕТ;
Н. В. Карпенко, д. е. н., професор, завідувач кафедри маркетингу ПУЕТ;
Г. О. Бірта, д. с.-г. н., професор, завідувач кафедри товарознавства, біотехнології, експертизи та митної справи ПУЕТ;
Г. П. Хомич, д. т. н., професор, завідувач кафедри технологій харчових виробництв і ресторанного господарства ПУЕТ;
Т. В. Капліна, д. т. н., професор, завідувач кафедри готельно-ресторанної та курортної справи ПУЕТ;
Г. П. Скляр, д. е. н., професор, завідувач кафедри туристичного та готельного бізнесу ПУЕТ;
І. М. Петренко, д. і. н., професор, завідувач кафедри педагогіки та суспільних наук ПУЕТ.

Збірник наукових статей магістрів. Навчально-науковий
3-41 інститут денної освіти : у 2 ч. – Полтава : ПУЕТ, 2021. – Ч. 1. –
334 с.

ISBN 978-966-184-417-8

У збірнику представлено результати наукових досліджень магістрів спеціальностей: Підприємництво, торгівля та біржова діяльність; Готельно-ресторанна справа; Харчові технології; Освітні педагогічні науки; Облік і оподаткування; Менеджмент; Інформаційна, бібліотечна та архівна справа; Публічне управління та адміністрування; Комп'ютерні науки; Філологія; Фінанси, банківська справа та страхування; Економіка; Підприємництво, торгівля та біржова діяльність; Товарознавство та експертиза в митній справі; Маркетинг.

УДК 339.1+640+664+37+657+005+004+80(062.552)

Матеріали друкуються в авторській редакції мовами оригіналів.

*За виклад, зміст і достовірність матеріалів відповідальні автори.
Розповсюдження та тиражування без офіційного дозволу ПУЕТ заборонено*

© Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», 2021
ISBN 978-966-184-417-8

Журавель М. В., Тодорова І. С. Формування професійної компетентності майбутнього фахівця через проєктну діяльність.....	190
Заліський А. С., Петренко І. М. Формування в магістрів професійного інтересу до управлінської діяльності	195
Коваль П. В., Тодорова І. С. Етапи реалізації ресурсно-орієнтованого підходу як засобу оптимізації процесу формування професійної компетентності майбутніх фахівців з економічної кібернетики	200
Куроп'ятник К. О., Кононець Н. В. Модель методичної системи формування цифрової компетентності майбутніх викладачів дисциплін комп'ютерного циклу в процесі вивчення основ програмування.....	206
Лещенко І. В., Усанов І. В. Міжнаціональна толерантність як філософське і психолого-педагогічне поняття	211
Лисяк В. Ю., Петренко І. М. Методологічні аспекти дослідження проблеми управління навчально-творчою діяльністю студентів	217
Макаревич Р. В., Петренко І. М. Безпека людини в умовах запровадження високоефективних технологій інтенсивного навчання	223
Маньковська Д. А., Кононець Н. В. Емоції та почуття в освітній теорії та практиці.....	228
Мельник В. С., Петренко І. М. Дидактична модель реалізації проєктного підходу до організації науково-дослідницької діяльності студентів у вищій школі.....	235
Миколаєнко В. І., Нестуля С. І. Структурні компоненти готовності майбутніх фахівців з туризму до професійної діяльності	241
Митрофанов О. А., Тодорова І. С. Педагогічні принципи формування пізнавальної діяльності студентів економічних університетів	245

2. Олпорт Г. У. Природа предубеждения / Г. У. Олпорт // Век толерантності. – 2003. – № 6. – С. 11–25.
3. Орбан-Лембрик Л. Е. Толерантність як основа адекватних взаємин у полікультурному світі / Л. Е. Орбан-Лембрик // Соціальна психологія. – 2008. – № 4. – С. 75–76.
4. Паніна Н. Щодо застосування шкали соціальної дистанції у дослідженнях національної толерантності в Україні / Н. Паніна // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2003. – № 4. – С. 21–43.
5. Шаюк О. Науково-психологічне осмислення толерантності як загально-людської проблеми / Ольга Шаюк // Психологія і суспільство. – 2010. – № 1. – С. 100–109.

УДК 378.1

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ НАВЧАЛЬНО-ТВОРЧОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ СТУДЕНТІВ

***В. Ю. Лисяк**, магістр спеціальності Освітні, педагогічні науки освітня програма «Педагогіка вищої школи*

***І. М. Петренко**, д. і. н., професор – науковий керівник*

Анотація. У статті розглядаються методологічні аспекти дослідження проблем управління навчально-творчою діяльністю студентів.

Ключові слова: методологія, педагогічне дослідження, управління, навчально-творча діяльність студентів.

Abstract. The methodological aspects of research of problems of management of educational and creative activity of students are considered in the article.

Key words: methodology, pedagogical research, management, educational and creative activity of students.

Постановка проблеми. Для будь-якого педагогічного дослідження важливими є його методологічні основи, під якими слід розуміти основне вихідне положення, на якому базується наукове вчення. Застосування багатьох методологічних засад у сучасних педагогічних дослідженнях стало досить популярним. На нашу думку, проблема полягає у пошуку найбільш ефективних методологічних основ для проведення педагогічних досліджень,

у тому числі й управління навчально-творчою діяльністю студентів.

Аналіз останніх публікацій показує, що у вітчизняній науковій традиції дослідники розглядають методологію як вчення про науковий метод пізнання або як систему наукових принципів, на основі яких базується дослідження і здійснюється вибір сукупності пізнавальних засобів, методів, прийомів дослідження. Так, В. М. Шейко і Н. М. Кушнарєнко визначають методологію як концептуальний виклад мети, змісту, методів дослідження, які забезпечують отримання максимально об'єктивної, точної, систематизованої інформації про процеси та явища [15, с. 56–57]. Методологію дослідження проблеми управління навчально-творчою діяльністю студентів вітчизняні дослідники розглядають як сукупність підходів до аналізу досліджуваного об'єкта, факторів взаємозалежності між розвитком творчої особистості і систематичною активністю, її навчально-творчою діяльністю, концептуальними положеннями історико-гносеологічного, системного, управлінського (кібернетичного), діяльнісного, гуманістичного, особистісно-орієнтованого, синергетичного, компетентісного та інших підходів. Однак, для вирішення проблеми управління навчально-творчою діяльністю студентів доцільно визначити, які з них є найбільш ефективними.

Звідси – **метою статті** є виявлення найбільш ефективних методологічних підходів до проведення педагогічного дослідження з управління навчально-творчою діяльністю студентів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Насамперед, методологія вирішення проблеми управління навчально-творчою діяльністю студентів має базуватися на застосуванні системного підходу до аналізу явищ і процесів, які є наслідком управління навчально-творчою діяльністю студентів. Системний підхід орієнтує на розкриття цілісності педагогічних об'єктів, виявлення в них різноманітних типів зв'язку та зведення їх в єдину теоретичну систему. Даний підхід допомагає визначити компоненти системи управління навчально-творчою діяльністю студентів, дослідити умови, що забезпечують ефективність цього процесу, виявити цілі, завдання, зміст підготовки фахівців [3–4].

Системний підхід до аналізу навчально-творчої діяльності студентів передбачає комплексне вивчення явищ і процесів, які протікають у педагогічній системі творчого рівня освіти як єдиного цілого, що включає аналіз принципів будови і функціонування педагогічної системи у цілому, розгляд особливостей усіх її компонентів, їх взаємозалежностей і зв'язків з підсистемами навчально-творчої діяльності студентів різних ієрархічних рівнів. Це дає змогу, з одного боку, оцінити місце і роль компонентів такої діяльності студентів у її розвитку, вивчити інтегративні зв'язки між ними. З іншого боку – на основі поєднання в єдине ціле факторів і умов формування навчально-творчої діяльності студентів побудувати адекватну модель даної системи. Отже, системний підхід охоплює весь зміст управлінської діяльності.

Управлінський (кібернетичний) підхід дозволяє розробити модель процесу управління навчально-творчою діяльністю студентів, який проходить декілька етапів і складається як мінімум із трьох підсистем: вхід (ресурсний потенціал), процесор (переробка), вихід (результат). Управлінський підхід також знайшов свій розвиток у теорії поетапного формування розумових дій П. Я. Гальперіна.

Розвиток управлінських концепцій знайшов своє відображення у функціональному підході управління навчально-творчою діяльністю студентів, яке маємо розглядати як цілеспрямований процес функціонального впливу суб'єкта на об'єкт управління шляхом послідовної реалізації функцій (мотивації, планування, організації, контролю, регулювання та ін.). Обґрунтування функціонального складника залежить від складності об'єкта управління.

Діяльнісний підхід (А. М. Алексюк, Г. О. Атанов, Л. С. Вигоцький, О. М. Леонтєв, Ю. І. Машбиць, С. Л. Рубінштейн та ін.) в умовах управління навчально-творчою діяльністю студентів може бути використаний для формування творчого професійного досвіду майбутніх фахівців. Він передбачає послідовне включення студентів у різновиди навчально-творчої, практичної та професійної діяльності.

Однією з умов реалізації діяльнісного підходу в управлінні навчально-творчою діяльністю студентів є застосування проблемного навчання. Воно спрямоване на формування структури навчально-творчої діяльності студентів, що включає: мету; мотивацію; концептуальну модель діяльності; гіпотезу-прогнозування; програму дій; виконавську частину і рефлексивний процес, побудований відповідно до програми діяльності, адекватної цілям і отриманим результатам.

Застосування діяльнісного підходу щодо управління навчально-творчою діяльністю студентів також визначається системою продуктивного навчання, відмінними рисами якого є: тісний змістовний зв'язок колективної навчально-творчої діяльності студентів із самостійним і індивідуальним навчанням; орієнтація навчально-творчої діяльності на цілісний, соціально значимий, творчий продукт. За технологією продуктивного навчання в умовах управління навчально-творчою діяльністю студентів педагог і студент стають продуктивними партнерами. Показниками продуктивності у діяльності педагога стають: здібності до практичного консультування і підтримки студента в його навчально-творчій діяльності, до взаємодії з ним; створення творчого освітнього середовища; забезпечення умов для продуктивної навчально-творчої діяльності індивіда і групи.

Продовженням цього методологічного напрямку є адаптивна система навчання. Відповідно до управління навчально-творчою діяльністю студентів концепція адаптивного навчання визначає модель організації навчального процесу, за якої структура навчального заняття дає можливість збільшити обсяг самостійної роботи студентів, що у свою чергу потребує переходу до самоуправління навчально-творчою діяльністю, яке забезпечує надійну реалізацію на практиці основних положень теорії діяльності.

Оскільки результатом навчально-творчої діяльності студентів в умовах педагогічної технології управління навчально-творчою діяльністю студентів є відповідний рівень сформованості творчого професійного досвіду фахівця, в системі методологічних основ дослідження важливе місце займає компетентісний підхід.

Аналіз складників компетентісного підходу довів, що в умовах підготовки фахівців особливого значення набуває їх творча спрямованість, управлінські навички, організаторські та лідерські якості, мистецтво управління.

Вирішення проблеми управління навчально-творчою діяльністю студентів неможливе без застосування гуманістичного підходу, який також став методологічним підґрунтям дослідження. Гуманістична парадигма передбачає становлення і вдосконалення цілісної особистості, яка здатна до максимальної самореалізації своїх можливостей, постійно відкрита для сприйняття творчого досвіду та оновлення знань; створення необхідних умов для вираження її творчої сутності, власної життєвої позиції («Я – концепції»). Вирішуючи проблему управління (самоуправління) навчально-творчою діяльністю студентів, необхідно звернути увагу на погляди засновника гуманістичної теорії особистості А. Маслоу щодо ієрархії потреб, самоактуалізації особистості, яку він визначає, як: «...повне використання талантів, здібностей, можливостей» [2, с. 8]. На його думку, основним покликанням педагога є допомога іншій людині у розвитку її особистості на основі створення умов для самовдосконалення і самореалізації.

Завданням гуманістичного підходу в умовах управління навчально-творчою діяльністю студентів є створення умов для творчої самореалізації та самовдосконалення особистості; підтримки її унікального розвитку через надання максимальної свободи вибору способів діяльності; забезпечення можливостей для експериментування, розвитку особистісного потенціалу тощо. Тому звертаємо увагу на педагогічний процес, заснований на суб'єкт-суб'єктних відносинах, які визнають керівну функцію педагога і функцію самоуправління студента. Даний підхід активізує і стимулює студентів до творчої роботи, надає процесу засвоєння знань цілеспрямованості і сприяє більш ефективній навчально-творчій діяльності. Дійсно, процес навчання функціонує найбільш ефективно, коли є оптимальне співвідношення між управлінням і самоуправлінням. Так, занадто жорстке управління навчально-творчою діяльністю студентів позбавляє сту-

дентів ініціативи і творчості, а надмірне зменшення керівної ролі педагога призводить до погіршення результативності навчання.

Гуманістичний підхід стосовно умов реалізації управління навчально-творчою діяльністю студентів полягає у забезпеченні високого рівня децентралізації педагогічного впливу, гнучкості та адаптованості педагогічної системи у мінливому освітньому середовищі, створенні такої структури дидактичного процесу, за якої студенти виконують функції самоуправління навчально-творчою діяльністю, мають можливість глибоко її індивідуалізувати за темпом засвоєння навчального матеріалу, дидактичними методами та формами, а також змістом навчання відповідно до змісту освіти, її мети і особливостей психологічної структури особистості. Для цього потрібно створити таку структуру дидактичного процесу, за якої студенти матимуть можливість самі надавати ідеї щодо удосконалення змісту навчання, за власною ініціативою, самостійно або разом з викладачем творчо виконувати завдання фахової підготовки.

Важливим методологічним аспектом управління навчально-творчою діяльністю студентів є оцінно-ситуаційний підхід, запропонований М. О. Бесєдіним [1]. Цільова основа оцінно-ситуаційного підходу направлена на активне залучення студентів до навчально-дослідної роботи, у процесі якої формуються навички творчої професійної діяльності.

Висновок. У результаті проведеного дослідження визначено, що основою реалізації управління навчально-творчою діяльністю студентів має стати системний підхід, гуманістична, діяльнісна спрямованість, індивідуалізація навчально-творчої діяльності студентів, механізм суб'єкт-суб'єктної взаємодії педагога і студента у навчально-виховному процесі. Подальша оптимізація процесу підготовки майбутніх фахівців вимагає оптимального поєднання різних концептуальних підходів до вирішення проблеми і серед них управлінського, який відкриває можливості для створення відповідної технології управління навчально-творчою діяльністю студентів й накопичення творчого професійного досвіду завдяки самореалізації у різноманітних видах вироб-

ничої діяльності. Основні ідеї та гіпотези наведених методологічних підходів і положень покладено в основу розробки педагогічної технології управління навчально-творчою діяльністю студентів в умовах підготовки фахівців у вищих навчальних закладах Укоопспілки.

Список використаних джерел

1. Бесєдін М. О. Основи менеджменту: оцінно-ситуаційний підхід (модульний варіант) : підручник / Бесєдін М. О., Нагаєв В. М. – Київ : Центр навч. л-ри, 2005. – 496 с.
2. Маслоу А. Г. Мотивация и личность / А. Г. Маслоу. – Санкт-Петербург : Евразия, 1999. – 478 с.
3. Стрельников В. Ю. Проективання професійно-орієнтованої дидактичної системи підготовки бакалаврів економіки : монографія / Стрельников В. Ю. – Полтава : ПУСКУ, 2006. – 335 с.
4. Стрельников В. Ю. Педагогічні основи забезпечення особистісного і професійного розвитку студентів засобами інноваційних технологій навчання / Стрельников В. Ю. – Полтава : ПУСКУ, 2002. – Кн. 1. – 295 с.

УДК 378.147

БЕЗПЕКА ЛЮДИНИ В УМОВАХ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ВИСОКОЕФЕКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ІНТЕНСИВНОГО НАВЧАННЯ

*Р. В. Макаревич, магістр спеціальності Освітні, педагогічні науки освітня програма «Педагогіка вищої школи»
І. М. Петренко, д. і. н., професор – науковий керівник*

Анотація. У статті розглядаються теоретичні засади побудови концепції проектування системи інтенсивного навчання, що забезпечує безпеку людини. Визначається зміст основних понять цієї концепції.

Ключові слова: безпека людини, концепція, проектування, система, дидактична система, інтенсивне навчання, технологія навчання.

Abstract. The article considers the theoretical foundations of the concept of designing an intensive training system that ensures human